

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרִשֶׁת מִטּוֹת-מִסְעִי

הפטרה: שמעו דבר ה'

בכח' תמוז תשע"ז

צאת השבת ה"ת 21:09

מברכים ראש חודש מנחם אב שיחול ביום שני

המועד בליל שני בשעה עשר, 14 חלקים

גיליון 442

מניסת השבת:

19:15

ירושלים: 19:08

ציאת השבת:

20:30

ירושלים: 20:23

האחדות – יסוד קיום עם ישראל

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

"וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לֵבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה', וברש"י: "מושה נתנבא בכה והנביאים נתנבאו בכה (אמר ה') נוסף עליהם משה שנתנבא בלשון 'זה הדבר'". מה המיוחד בלשון אמירת זה? אבי מו"ר זצ"ל, תירץ קושיא זו בדרך הבאה: משה, בדברו אל ראשי מטות בני ישראל הורה להם כי הבסיס לכל הוא האחדות: "זה הדבר אשר ציווה ה'". המילה זה בגימטריא שתים עשרה, רמז לשנים עשר שבטי י-ה, השמירה על האחדות וקיום כל שבטי ישראל הוא הבסיס לכל.

ואכן בהמשך אירע מקרה פילגש בגבעה בו נשבעו בני ישראל (שופטים כא, א): "ואיש ישראל נשבע במצפה לאמור איש ממנו לא יתן ביתו לבנימין לאשה". ולאחר זמן נאמר: "וינחמו בני ישראל אל בנימין אחיו, ויאמרו נגדע הזים שבט אחד מישראל, מה נעשה להם לנותרים לנשים ואנחנו נשבענו בה' לבלתי תת להם מבנותינו לנשים".

לפיכך נאמרה פרשת נדרים ושבועות לראשי המטות, כחובה לשמור על אחדות ישראל ושלמותו ועל כבוד ה' בלשון נדר ושבועה. כלומר, על אף שנשבעו שלא לתת מבנותיהם לנשים לשבט בנימין, היו צריכים למצוא פתרון כדי שלא יכרת שבט מעם ישראל ויחסר ממניין זה-יב' השבטים. ואכן עם ישראל מוצא פתרון, על ידי הנשים המחוללות בכרמים שבני בנימין לקחו מהם לנשים ועם ישראל לא נתנו את בנותיהם להם כלשון השבועה. הרי שמצד אחד לא עברו על ציווי ה', אך מצד שני הבטיחו את המשך קיומם של כל שנים עשר שבטי י-ה. דוקא בימים אלו, שאנו מצטערים על החורבן שנבע משנאת חינו, עלינו לשנן מסר זה של אחדות ישראל.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *

הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

דמותו של מנהיג

ככל היוצא מפיו יעשה

הפרשה פותחת בפסוק: "ידבר משה אל ראשי מטות לבני ישראל לאמור, זה הדבר אשר ציווה ה': איש כי ידור נדר לה'... ככל היוצא מפיו יעשה". פרשה זו שונה מכל הפרשיות, בכך שהיא נאמרת תחילה לראשי המטות – מנהיגי הציבור, רש"י במקום מעיר: חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואחר כך לכל בני ישראל. ואולם עדיין יש לשאול: מדוע נשתנתה דווקא פרשת נדרים מכל יתר הפרשיות להיאמר לראשי המטות בנפרד ולא לכל העם?

לדעת אור החיים הקדוש הטעם לכך, הוא כיון שיש אפשרות היתר נדרים ע"י יחיד מומחה, אך כיון שרצה הקב"ה להעלים זאת מכלל הציבור כדי שלא יהיו פרוצים בנדרים (ואחר כך יפרו או יתירו לעצמם את נדריהם), הסתיר הדבר מכלל העדה, וכלשון המשנה במסכת חגיגה (י, א): "היתר נדרים פורחין באוויר ואין להם על מה שיסמוכו". וברש"י: "התרת נדרים שאמרו חכמים שהחכם מתיר את הנדר, מעט רמז יש במקרא ואין על מה לסמוך, אלא שכן מסור לחכמים בתורה שבעל פה".

מצוי הדבר שמנהיגי הציבור מפזרים הבטחות קודם בחירתם ופעמים אף נודרים או נשבעים על כך ואחר בחירתם לא מקיימים את מוצא פיהם, לפיכך בא משה ומוזהיר במיוחד את ראשי המטות.

הבטחות יש לקיים

לעומתו, יש הסבורים שפרשה זו נאמרה לראשי המטות מן הטעם הפוך, שכן מצוי הדבר שמנהיגי הציבור מפזרים הבטחות קודם בחירתם ופעמים אף נודרים או נשבעים על כך ואחר בחירתם לא מקיימים את מוצא פיהם, לפיכך בא משה ומוזהיר במיוחד את ראשי המטות: "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה".

ובתלמוד (מסכת שבועות לו, א): "אמר רבי אלעזר: לאו שבועה, הן שבועה... אמר רבא: והוא דאמר לאו לאו תרי זמני, והוא דאמר הן הן תרי זמני".

וכן אמרו בתלמוד (בבא מציעא מט, א): "הין צדק – שיהא הן שלך צדק ולא שלך צדק". ולפי זה האמירה לראשי המטות תחילה היתה בבחינת אמירת מוסר כיון שדרכם להבטיח ולנדר, יש להזהירם שיהיו מקיימים את דבריהם.

אם דואג אדם לקיים את כל דבריו אז ישנה הבטחה, שכל אשר יאמר יתקיים. וכך מוכח מלשון הכתוב, שאם: "לא יחל דברו", אין הוא עושה את דבריו חולין אלא מקיימם, אז זוכה הוא למעלה מיוחדת של: "ככל היוצא מפיו יעשה", כל דבריו שמוציא מפיו מסייע הקב"ה בידו לעשותם.

כוחו של הדיבור

הדיבור הוא מעלה יתירה שיש באדם מעבר לבהמה. "ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז) תרגם אונקלוס: "והות באדם לרוח ממללא". לדיבור יש כוח עצום. ע"י דיבור יכול האדם לאסור את המותר לו באיסור גמור. ומטעם זה אנו אומרים בערב יום הכיפורים "כל נדרי", לומר עד כמה גדול כח הדיבור, ומתוך כך אנו מבקשים מבורא עולם שישמע לתפילתנו ויסלח לנו על כל חטאנו ופשענו.

חכמנו מספרים על אשה אשר שכנה הפקיד אצלה שני זהובים ותוך שהיא מכינה בצק נפלו הדינרים לתוכו בלי משים, וכשבא השכן לבקש את פקדונו לא מצאה האשה אותן ונשבעה בבנה שלא נהנתה מהן, ומת בנה רח"ל. ובסעודת ההבראה בצעו את הלחם הזה ומצאו את דינרי הזהב בתוכו. אמרו חכמים: ומה זו שנשבעה על אמת – כך, אלו הנשבעים לשווא ולשקר על אחת כמה וכמה.

במיוחד בימנו יש להזהיר גדולים וקטנים שלא יאמרו: אני נשבע, אני נודר... ויש נשבעים בילדיהם, בהוריהם, במזוזה ובספר תורה ועוד כהנה וכהנה ולא שמים לב לאותה חומרה. ואמרו רבותינו כי "בעוון נדרים ושבועות אשתו וילדיו של אדם מתים" ח"ו, ובודאי חובה לאדם לגדור את פיו.

ואולי יש לומר טעם נוסף לסמיכות האמירה של פרשת נדרים לראשי המטות, לומר לך, שבזכות שמירת פיו של אדם וקיום נדריו ואמירותיו זוכים למנהיגים ראויים בבחינת "השיבה שופטנו כבראשונה ויועצינו כבתחילה".

גדלותו של משה כמנהיג

"וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי תֹאסֵף אֶל עַמִּיךָ".

במדבר לא, א-ב.

הקב"ה תולה את פטירת משה בנקמת מדיין, נקל לדמיין בימנו את המציאות העגומה של המנהיגים הדבקים בכיסאם אשר פועלים בכל דרך להמשיך את כהונתם, בודאי מנהיגים שכאלו היו דוחים מלחמה כזו בשנים אחדות לפחות. ואולם משה מורה מיידית לעם: "היחלצו מאתכם אנשים לצבא..." אע"פ ששמע שמיתתו תלויה בדבר "עשה בשמחה ולא איחר".

מעניין שדווקא בזמן כזה מתעורר העם ודואג למנהיגו, וכדברי רש"י במקום: "להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל. עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר? 'עוד מעט וסקלוני'. ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין לא רצו ללכת (למלחמה) עד שנמסרו על כורחן". זוהי דמותו של 'הרעיא מהימנא', הרועה הנאמן, המוכן למסור נפשו על עמו, בלי שום פניה וטובה אישית, הכל על פי ה'.

הלכות תשעת הימים

א. משנכנס אב, ממעמין בשמחה. אין בונים בנייה של שמחה או לצורך מותרות. אומנם משפחה שגרה בצפיפות מותר להם לבנות על מנת להרחיב את ביתם. (שו"ע תקנא סעי' ב). בכל מקרה אם התחיל בבניה קודם ראש חודש אב - אין צריך להפסיק.

ב. ימנע להתדיין עם גוי בימים אלו. "בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי, לשתמיט מיניה באב דריע מזליה" (תענית כט ב). וישתמט ממנו מראש חודש עד י' באב, ויש אומרים עד ט"ו באב.

ג. אין לסייד או לצבוע את הבית החל מראש חודש אב. אך אם יש הכרח בדבר, כגון שצריך להיכנס לדירה מיד אחרי תשעה באב - יכול לסייד גם אחרי ראש חודש. (מ"ב שם ס"ק יב).

ד. משנכנס אב, ממעמין במשא ומתן, יש מחמירין בכל משא ומתן ויש שאוסרים לקנות רק בגדים של שמחה. כגון לצורך חתן וכלה וכד' - וכן נוהגים. סתם משא ומתן שאינו מוכרח - ראוי שלא יעשנו. וכשיש חשש להפסד כספי אם ידחו את הקנייה עד אחרי תשעה באב - מותר לקנות גם לצורך חתן וכלה בימים אלו.

ה. מנהג בכל ישראל לא לאכול בשר ולא לשתות יין בתשעת הימים שמראש חודש עד אחרי תשעה באב. אמנם בר"ח עצמו מותרים בבשר ויין, וממוצאי ראש חודש - אסור. ואשכנזים נוהגים איסור גם בראש חודש (מ"ב שם ס"ק נח) ואסורים עד י' באב. ואסור אפילו בתבשיל בו בשר או שיש בו שומן. ואפילו בשר עוף אסור.

ו. אבקת מרק בשר פרווה - מותרת אף בתשעת הימים, כי אינה בשר ממש והוא הדין למאכלים צמחוניים דמויי בשר, במקום שמפורסם שישנם מאכלים כאלו, שאינם בשר באמת (אחרונים).

ז. חולה, יולדת או מי שצריך לאכול בשר לצורך רפואה - יאכלו בשר עוף. וישתדלו להפסיק בכך מז' אב כי אותו היום חמור שבו נכנסו הגויים להיכל. ומי שצריך לכך מותר גם בו ביום.

ח. בסעודת מצווה מותר לכל הקרובים לשמחה לאכול בשר ויין. והקרובים הם אבותיו ואחיו ובניו ועוד עשרה חברים שרגילים לבוא לשמחותיו. וכל זאת מותר אפילו בערב תשעה באב קודם חצות היום, אבל לא אחר כך. מהי סעודת מצווה? מילה ופדיון הבן אפילו שלא בזמנם, וכן בסעודת בר מצווה שהנער דורש בדברי תורה וזהו זמנה וסיום מסכת. ויש נוהגים לא לאכול בשר גם באירועים אלו. והסעודה שנוהגין לעשות בלילה שלפני המילה, אינה נקראת סעודת מצווה לעניין זה.

לעילוי נשמת רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למענונינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עזר בן עישה. תקוה בת עיזה. אלגרה בת ג'אן. מול בת ענולה. אברהם בן רחל. הראל בן אביגיל. יהודה גלר. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להחזרת נעדר צה"ל ושבויו ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף צוק"ל. הגר"מ אליהו צוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה שושן. יונה יונה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמדיה. נדיר נחום. נסים כהן. רובי צעדי. יצחק בן מול מורח. מרדכי ומשה מורח. ישראל אברהם נתן. ראובן אלון בן נוסיה. יצחק ועמרים אטיאס. ר' חיים אוחננה. לוי יצחק אמרדי. אורן מועלם. אליהו טויטו. דוד חגיבי. דוד גרוסברג. זיאל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. יצחק ושמחה אילון. נסים וסליקה שושן. יצחק ולאה אסתר. נדירה שושן. מנירה לוי. אסתר בת תורא. אסתר חוד. חנה יצחקי. דינה פונדק. אליהו בת פריחה. תירצה זיגדון. אסתר בת זוהרה. אסתר וענבר נחום. מרים ועטנא. עזיה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. נעימה בת מ'וודה. לואיה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אוליאל. יוכבד ועקני. עישה דק. ברכה סופר. רותי אטל. סבטלנה בת אולנה. אסתר איבני. ולע"ה הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריץ, וצ'צ'ילה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה